

Wilhelm v. Humboldt über Schiller

“Schillers Eigentümlichkeit war, mehr als jedes andern Menschen, sein Streben und sein Leben als etwas Unendliches zu betrachten, in dem es ihm genug war wenn jedes seiner einzelnen Werke einen bedeutenden Moment bezeichnete, ohne dass er je, das erste innere täuschende Feuer zur Arbeit ausgenommen, nur dachte, dass irgend Eins das höchste Resultat dessen wäre, was er der Kunst gegenüber hervorbringen konnte. Es lag dies unmittelbar in der höheren Ansicht, die Schiller von allem geistigen Wirken hatte. Jedes erschien ihm immer in seiner ganzen Unermesslichkeit, alle in ihren vielfachen Verbindungen oder vielmehr in ihrer unzertrennlichen Einheit. Nie hat jemand die Menschheit höher und nie immer so ganz in der Flüchtigkeit ihrer ewig wechselnden Erscheinung aufgenommen. Dies rastlose geistige Fortbewegen eignete ihn auch so vorzugsweise der Poesie und in ihr der dramatischen. Es war eigentlich seine Eigentümlichkeit. In Gang, Miene, Gespräch, in allem drückte es sich aus. Selbst die Kenntnis der Wirklichkeit und der Natur schöpfte er nicht aus der Anschauung, sondern schuf sie mehr durch seine eigene Phantasie. Sie hatte daher auch oft eine andere Farbe, schien minder treu als sie es war. Bewunderungswürdig war dann zugleich an ihm die Ruhe und Milde. Niemand kann weniger zerstreut, weniger unstät, mit mehr Liebe bei einem Gegenstande bis zur Erschöpfung verweilen. Darin lag seine unendliche, sich immer gleiche Liebenswürdigkeit, die, wenn sie mit der Grösse zusammenschmolz, ihn, da kein Mensch sich immer gleich sein kann, manchmal im Gespräch so werden liess, wie ich nie einen andern gesehen habe und mir keinen andern wenigstens nicht höher, denken kann. Es ist wirklich unbegreiflich, wie unendlich kleiner immer alle andern, die man sonst noch so sehr liebt und ehrt, mir hierin gegen ihn vorkommen, wie beschäftigt mit ihrem Ich, wie beschränkt auf eine einzelne Sphäre, wie befangen an irgend einer Seite, wie wenig begeistert durch das augenblickliche Gespräch und dadurch fruchtbar an neuem Stoff, wie nur immer mit dem Herumdrehen des alten be-

schäftigt... Schiller hatte eine Superiorität, die, obgleich niemand so billig und gerecht war als er, obgleich vor keinem Richterstuhl niemand so sehr sein volles Recht empfang, doch eigentlich alle, die eine Empfindlichkeit dieser Art haben, aufregen musste? Er konnte Alle und richtig und allseitig beurteilen, ihn eigentlich keiner ganz, weil er auf einer ungleich weniger niedrigen Bahn wandelte, weil man ihn aus jedem einzelnen Kreise hätte verdrängen können, und er noch immer im Durchschauen aller gleich gross geblieben wäre, weil sein gewöhnliches Leben vom Moment seines Erwachens bis zum Abend so war, dass er alles Gewöhnliche, womit sich auch die Besten viel und gern und angelegentlich beschäftigen, wie Staub unter sich liess, und zwar nicht so, dass er irgend eine Beschäftigung, ein Vergnügen, wenn es sich darbot, abgewiesen hätte, immer nur dadurch, dass er jedes anders behandelte. Was Andern, auch den Hervorstechendsten, begegnet, dass sie zwischen den bessern Momenten Lücken haben und sie auf heterogene oder mechanische Beschäftigungen verfallen, war ihm immer fremd. Es ging, in buchstäblichem Verstande, kein Moment für seine geistige Tätigkeit verloren."

Schiller Hakkında

Wilhelm von Humboldt

"Schiller'de herkesten fazla olan hususiyet, hayat ve faaliyetlerine sonsuz gözüyle bakması ve eserlerinin bu sonsuzluk içinde teker teker önemli birer nokta teşkil etmelerini kâfi görmesi idi. Çalışmaya başlarken içindeki ilk göz kamaştırıcı ateş dışında, bunlardan herhangi birinin sanat alanındaki yaratıcılığının en yüksek neticesi olabileceğini asla düşünmemişti. Bu doğrudan doğruya Schiller'in fikrî faaliyetler hakkında beslediği yüksek kanaat ile ilgilidir. Her eser ona daima teknil ölçüsüzlüğü, bütünü ise çeşitli münasebetleri ve daha doğrusu bölünmez birliği ile görünüyordu. Hiç kimse insanlığı onun kadar yüksek görmemiş ve fakat aynı zamanda, ebediyen değişen tezahürlerinin fâniliği içinde onun kadar tam olarak kavrayamamıştır. Bu gerginlik, durup dinlenmek bilmiyen fikir hareketi ona şiir alanında ve bilhassa dram nevinde müstesna bir kabiliyet sağlıyordu ki, asıl hususiyeti de budur. Yürüyüşü, yüz hareketleri ve konuşması hep bunu aksettiriyordu. Hattâ tabiat ve realite bilgisini bile müşahededen almıyor, daha ziyade kendi muhayyalesi vasıtasıyla yaratıyordu. Bundan dolayı bu bilgi çok kereler başka bir renk taşır; olduğundan daha az sadık görünür. Sonra ruhundaki huzur ve yumuşaklık da hayranlık verecek derecede idi. Hiç kimse onun kadar dikkatli, onun kadar huzur içinde ve ondan daha fazla bir aşkla kendisini herhangi bir konuya, bitap düşünciyeye kadar, veremez. Hiç değişmeyen sonsuz sevimliliği bundan ileri geliyordu. Fakat hiçbir insan daima aynı kalamıyacağından, bu sevimlilik de ona, büyüklükle birleştiği zaman, konuşmalarında bazan öyle bir hal veriyordu ki, ben hiç kimseyi bu halde görmedim; hele bir insanın daha yüksek olabileceğini asla tasavvur edemem. Hattâ bazan çok sevdiğimiz ve hürmet ettiğimiz insanların bile onun yanında bu hususta çok küçük kaldıklarına ve sırf kendi benlikleri ile meşgul, tek bir tarafa bağlanmış ve mahdud bir sahaya kapanmış, konuşulanlara karşı heyecansız ve dolayısıyla yeni hiçbir şey yaratmadan

daima malûm seyleri tekrarlamakla meşgul göründüklerine şaşmamak doğrusu elden gelmiyor... Schiller'de öyle bir üstünlük vardı ki, kendisi herkesten daha âdil ve hak gözetir olmasına ve hiçbir hâkimin ağzından herhangi bir kimse hakkında bu kadar doğru ve isabetli hükümler çıkmamasına rağmen bu üstünlük, bu şekilde bir hassasiyete sahip olanları, yine de heyecanlandırır, tedirgin ederdi. O herkes hakkında her bakımdan doğru ve etraflı hükümler verebiliyordu; onun hakkında ise hiç kimsenin tam bir hüküm vermesine imkân yoktu. Çünkü o, diğer insanlarınkinden daha yüksek bir yol tutmuştu; çünkü o, kendisini bütün muhitlerden çıkarıp atsalar dahi, insanların ruhuna nüfuz etmek bakımından aynı büyüklüğü gösterecek bir karaktere sahipti; çünkü o, en mükemmel insanların bile zaman zaman yakından ve seve seve meşgul oldukları âdi şeyleri, ayağı altındaki tozlar gibi, beşikten mezara kadar, bütün ömrü boyunca, çiğneyip geçmişti. Fakat bunu, nefisini her türlü meşguliyet ve eğlencelerden mahrum ederek değil, bilâkis onları bambaşka bir tarzda kullanmak suretiyle yapmıştır. Diğer en mükemmel insanların bile çok kere değerli meşguliyetler yanında zaman zaman kendilerini kaptırdıkları ruhsuz ve insicamsız şeyler onun için mevcut değildi. Hayatının her ânını tam mânasiyle fikrî faaliyetlere harcamış, bir saniyesini bile zayi etmemiştir."